

CORPORALITY IN ANGELA MARINESCU'S POETRY**LES POÉTIQUES DE LA CORPORALITÉ DANS LA POÉSIE DE ANGELA MARINESCU****POETICI ALE CORPORALITĂȚII ÎN POEZIA ANGELEI MARINESCU****Iulia NEDEA,**

doctorand, Universitatea din Oradea

Facultatea de Litere

nedea_iuliaalexandra@yahoo.com

Abstract

This paper aims to go through the creations of Angela Marinescu and capture the main nuclei of her poetics. The first part centers around the poet's early collections of poems, which stand out especially through their themes of corporeality and poetic creation, but the lyrical I also delves into a deep confessional territory. Starting from these coordinates, the lyricism of Angela Marinescu slips into an abstraction of form, gradually turning into poetry of language. That being said, there are three preferred major themes in her work: eroticism, disease and writing.

Résumé

Cet essai a pour but d'examiner la création de Angela Marinescu et de relever les idées principales de son oeuvre lyrique. Pendant la première partie on examine les recueils de début de cette poétesse qui se distinguent particulièrement par les thèmes tels que la corporalité et la création poétique mais le moi explore la dimension profonde de la confession. En suivant ces coordonnées, l'oeuvre lyrique de Angela Marinescu passe vers une abstractisation de la forme, en se dirigeant de plus en plus vers une poésie de langage. En dépit de ce fait il y a trois grands thèmes qui demeurent les sujets de prédilection dans sa poésie: l'érotisme, la maladie et l'écriture.

Rezumat

Lucrarea de față urmărește să facă o trecere prin creația Angelei Marinescu și să surprindă principalele nuclee ale liricii sale. Prima parte are în vedere volumele de început ale poetei, care se individualizează, în mod deosebit, prin teme precum corporalitatea și creația poetică, dar eul sondează totodată și dimensiunea confesivă profundă. Dinspre aceste coordonate, lirica Angelei Marinescu trece înspre o abstractizare a formei, mergând tot mai mult înspre o poezie de limbaj. Cu toate acestea, rămân predilecte în poezia sa trei teme majore: erotismul boala și scrisul.

Key words: *poetry, confession, language, disease, writing.*

Mots-clés: *poésie, confession, langage, maladie, écriture.*

Cuvinte cheie: *poezie, confesiune, limbaj, boală, scris.*

Poezia Angelei Marinescu, mereu proteică, a generat numeroase controverse. Primele ei volume au trecut fără să fie perceptibile, critica refuzând să se exprime referitor la o poezie atipică pentru promoția sa. Poeta și-a căpătat vizibilitatea odată cu apariția *Structurii nopții* și apoi a *Blindajului final*. S-au adus în discuție diverse considerații pe marginea poeziei feminine, pe tema

vieții care concurează poezia, pe efectul pe care îl dă corpul în poemele Angelei Marinescu, pe marginea scrisului său polemic, precum și a spațiilor întunecate ale poeziei Angelei Marinescu, ce vin dinspre expresionism. Poezia Angelei Marinescu a fost receptată ca fiind onirică, expresionistă, textualistă, anti-postmodernă, feminină.

Marin Mincu, de pildă, afirmă că poezia Angelei Marinescu este mânată de elanul unui tip de feminitate căreia îi lipsește pasiunea, și care, prin pătrunzătoarea sa cerebralitate, își măsoară forța cu principiul masculin, dând o poezie a sentimentului limitei și a sfârșitului, de o imensă expresivitate. Criticul aduce ca argument al poeziei prin excelență feminine, însă masculinizate, elementul biologic prezent în lirica poetei, făcând referire la *principiul fiziologic al condiției feminine, asumat ca limită absolută a demersului scriptural și existențial* (MINCU, 1986, 163).

În ton cu el, deși altfel nuanțat, Nicolae Manolescu respinge din start legătura poeziei scriitoarei cu ceea ce ține de senzorial și o plasează în continuarea poeziei pure. *Senzorialitatea existând, ea se află toată într-un regim ferm și pur al ideii* (MANOLESCU, 2001, 227), susține criticul, menținând poezia Angelei Marinescu în rândul descendenților din poezia mallarmeană, afirmând un tip de poezie al ascezei, al căutării purificării de sinele individualității mărginite, căreia însă, îi este caracteristică autoscopia.

Pe de altă parte, Laurențiu Ulici subliniază tocmai patosul afectiv al versurilor poetei, tradus prin revoltă și forță autodistructivă, susținând că *o furie antologică, aparent nemotivată sau cu sugestii motivaționale de natură metafizică se descoperă chiar de la primele cărți* (ULICI, 1995, 149). Criticul susține, prin urmare, că poezia Angelei Marinescu de detașează tocmai de acel spațiu al materiei compacte și se instalează în cel al interiorității difuze.

Ducând mai departe această caracteristică a poemelor de început ale scriitoarei, Gheorghe Grigurcu le accentuează linia expresionistă, mergând până într-acolo încât să observe o adevărată metafizică a întunericului în aceste poeme, care stă la confluența cu oniricul. Poezia, pentru Angela Marinescu, ar fi strigăt al unei subiectivități ultragiante, după cum afirmă criticul, *o demență a vitalului exacerbat* (GRIGURCU, 1986, 261).

De la debutul Angelei Marinescu cu volumul *Sânge albastru* și în toate celelalte trei volume care îi urmează, poemele au ca element central *confesiunea*. Pe lângă poezia sincerității mărturisirii, lirica de început a Angelei Marinescu este totodată una a densității, a adâncimii.

Muzicalitatea difuză a poemelor – difuză, ambiguă și în același timp brutală - devine subordonată condiției corporale. Ceea ce produce muzică în poemele de început ale Angelei Marinescu este lovirea incidentală a viscerelor și pulsația sângelui – tocmai pentru că trupul este un obiect al hazardului, e întâmplare. Abia descoperit, trupului îi sunt pândite ritmurile cu febrilitate: “Într-un zid de întuneric,/ Mă cufund, fără mâini, fără nume./ Se mai zbat/ Clopotele stângace din mine” (MARINESCU, 2012, 15).

Scrisul e opțiune de ieșire de sub imperfecțiunea individualității, între el și corp existând un fel de misticism. Sensul scrisului nu e *evaziunea* în interioritate, ci obsesia trupului spiritualizat prin cuvânt: “De-atunci, orice cuvânt îmi stinge lungi fâșii de carne/ Și pier din fața mea până devin impersonală” (MARINESCU, 2012, 11).

O anumită beție a exercitării trupului în poemele din *Sânge albastru* și o gestică a trupului agonice, care, scăpat de sub teroarea propriei posesiuni, exercită rugăciunea: “Trupul meu face cruce/ Cu pământul” (MARINESCU, 2012, 30).

Un extaz al simțurilor - din nou acest element de proveniența simbolistă - care provoacă momentul de euforie ori exaltare ascunzând în substanța sa moartea, regăsim și în volumul *Ceară*. Viziunea nu se modifică, la fel cum nu se schimbă foarte mult nici în următoarele două volume. Diferența este poate doar de tonalitate. Acum eul se vrea a fi parte a unui spațiu eteric și de a reda fiecărui obiect nimbul său imaterial. Spaima lipsirii de individualitate și dorința de act îi sunt proprii acestei poezii. Tentația căderii în corp este pe același plan cu tentația elevației corpului la un nivel înalt de spiritualizare.

În volumul următor, *Poezii*, poeticitatea textelor anterioare, marcată de furie și disperare, se schimbă cu o tonalitate monotonă, chiar depresivă. Lirismul scade la fel ca și afectivitatea și

intensitatea poemelor. Dorința de purificare este pusă alături de dorința de echilibru. Imaginile picturale concurează cu cele ale desprinderii de concretețe: “Viața plutește la înalțimi amețitoare/ Încât viteza ei nu mai are importanța./ Rând pe rând las în urmă/ Vulturii țipând, nemișcați în aer/ Ca niște cruci însângerate/ Pe spatele pur al cerului.// O moară de vânt adie un miros de mosc” (MARINESCU, 1998, 280).

Odată cu *Poeme albe* ceea ce ține de cerebral și de intelectualizarea poeziei devine alternativă la patetismul confesiunilor adânci și la starea de plutire. O nevoie de control atât în formă cât și în trăire se resimte din poeme. Frumusețea propusă de poemele acestui volum ține de un echilibru al structurilor, pe fondul unei intensități pătrunzătoare: “O singură lumină, ca un trandafir deflorat,/ Ca un stâlp al infamiei,/ Ca o taină rătăcitoare,/ Ca un foc rece,/ Mă atinge și-mi arată drumul” (MARINESCU, 1978, 63).

Avem de-a face așadar cu o primă etapă a poemelor Angelei Marinescu în care confesiunea este o experiență tămăduitoare și în care apropierea de celălalt, prin sinceritatea mărturisirilor, duce înspre o poezie întunecată, de atmosferă și tonuri elegiace.

În *Structura nopții* ordinea conduce spre un moment paroxistic, halucinant, de identificare a luminii cu întunericul, într-o intensitate absolută. Poezia se geometrizează, limbajul capătă contururi foarte echilibrate. În plus, poemele, marcate de biografism, sondează spațiile memoriei și ale experienței. Odată cu această a doua etapă de creație, poemele Angelei Marinescu încep să fie meditații asupra limbajului și filosofii ale ascetismului. Poeme statice, ele împrumută morfologia barbiană în căutarea unei noi forme de perfecțiune. Observăm mereu doi poli - pe de o parte această raportare la poetica perfecțiunii geometrice, iar pe de alta parte - tentația întunecimilor individualității și a organicului - demența, stările patologice.

Pe de o parte, are loc metamorfozarea existentului în poezie. Poezia nu mai are obiect, are subiect - totul devine material al poeziei Angelei Marinescu, începând cu volumul *Structura nopții*. Obiectele funcționează pentru poezie - odată pentru rigoarea formală a poeziei, iar apoi întru intensitatea ei. Poeta se așază pe sine între două repere, primul al fi acela ar năzuinței către perfecțiunea formei, iar al doilea stă sub semnul unei sensibilități de tip romantic: “Cum crește de jur împrejur, sentimentul perfecțiunii,/ obsesiv, maniac al centrului/ (...) Celor două mari configurații ale vieții mele:/ Cosmicitatea ei, rigoarea ei cosmică, amplu amfiteatru/ în care luptă și mor doar zeii,/ Matematica ei absolută,/ Și tensiunea, puritatea în fața stelei” (MARINESCU, 1979, 24-25).

Eul devine el însuși o construcție cu dublu sens - unul cu substrat biografic, care pornește din impuritatea și instabilitatea stării psihice și celălalt ficțional - o nebunie indusă, o stare care modifică și re-crează un eu (artificial): “nebunia mea nu înseamnă doar/ Căutare, nebunie, blestem.// (...) nebunia mea nu înseamnă doar/ iubire neîmplinită//(...) Ci creație veșnică./ Însămi mă las creată de nebunia mea/ Care înseamnă și suferință și pace adâncă” (MARINESCU, 1979, 68).

Conceptul ajunge tot mai compact, până ce poezia Angelei Marinescu se golește de metafizic, rămânând o filosofie a structurilor limbajului. Substrat metafizic în poemele din *Blindajul final* are răul - echivalat inumanului și grotescului. Moment în care eul se confundă ori cu animalicul ori cu geologicul și devine una cu materia. Mereu apare această imagine a poetului blestemat: “O lume slabă, cu revolta în mine/ mă retrag în infern. în infernul/ propriilor mele cuvinte./ aici, în ultima dintre aventurile posibile/ pe care le mai pot suporta/ fără să destram, fără să rup, fără să urlu./ dar subminez fiecare înfațșare/ fiecare mască, fiecare umbră/ mă joc, sinucigându-mă”(MARINESCU, 1981, 11).

Structura nopții și *Blindajul final* sunt cele mai ermetice volume ale Angelei Marinescu, mizând, pe de o parte pe fantezia imaginilor, iar pe de alta deschizând spre etică și construind poeme demonstrativ pe tema libertății și a moralității.

Poezia se scrie cu întreg trupul - întocmai ca în *Colonia penitenciară* a lui Kafka – el conține datele intime ale ființei, fiind tocmai această hartă care trebuie scrisă și parcursă pentru a ajunge la sens – cu sacrificiul propriei explozii și destrămări. Poezia devine o fugă isterică în

direcția divinității cu regretul că nu o poate ajunge și cu conștiința ratării. Există o criză a reprezentării, a expresiei și nevoia de a ieși din limbajul poetic, de a-l transmuta în altceva: “în timpul nopții, când Tu ești alături, îmi este greață de frumusețe” (MARINESCU, 1991, 68). Poemele din *Parcul* depășesc convenționalul formei și pun în mijlocul lor ontologicul. Ele au un centru de gravitație ce menține încrederea într-o poezie încă a elevației, căreia încă nu i s-a produs prăbușirea, chiar dacă tonul poemelor devine tot mai apocaliptic.

Poemele acestei etape scot ascetismul din ecuație. În *Blues* singurul joc care există este jocul plăcerii – hedonismul este regula acestei poezii: “aceste bluesuri (...) sunt exact ceea ce mi-am propus acum/ nici mai mult, dar nici mai puțin/ într-un ritm egal și totuși rău prevestitor/ de plăceri carnale dintre cele mai rafinate când/ părul tău de pe piept, parfumat,/ amestecat cu fumul de țigară/ îmi provocau o beție a simțurilor greu de descris” (MARINESCU, 1998, 26).

Propensiunea spre tonul nostalgic este dublată de un sentiment al ireversibilității în textele din *Blues*, care sunt și poeme de mărturisire a sinelui către sine, de reactualizare a datelor memoriei afective. Erosul, element catalizator, provoacă deschiderile către celălalt, generând poeme ale crizei, ale zvâcolirii. Poate cele mai optimiste poeme ale Angelei Marinescu pentru că trupul nu agonizează, ci intră într-o euforie a jocului.

Poemele din *Cocoșul s-a ascuns în tăietură* frizează senzaționalul și au accente suprarealiste; pe fondul descrierilor se instalează sentimentul nimicniciei. Cu mai mult lirism față de cele anterioare, poeziile devin mărturii ale existenței brutalizate: “Cu părul ras mă plimbam prin sat/ în timpul în care existența nu mai avea nicio putere./ (...) Un vârtej de aer îmi lua capul și-l ducea într-un loc/ fără nicio șansă; câțiva diavoli înalți/ cu nasul prea mare,/ rupeau nepăsători pielea capului meu” (MARINESCU, 1998, 96).

Poemele din ultima etapă de creație constituie un puzzle experimental care, nemaținând cont de nicio convenție, îmbină biografismul cu meta-poezia, îmbină stiluri și tonuri. Limbajul nu mai reprezintă realitatea, el este realitatea. Este organ al realității, cu efecte catalizatoare pentru senzorial. Frenezia, euforia, delirul grăbesc poezia spre auto-distrugere, înlocuind-o.

Aceste poeme pun în lumină mai mult ca oricare altele nevoia de poezie ca narcotic. Din starea de beție a poemelor din prima etapă, acum ele s-au transformat în catalizator al extazului. Provoacarea inspirației se face în sens invers, poezia Angelei Marinescu fiind egală cu căutarea unei stări de perfectă luciditate în perimetrul acestui extaz, ceea ce duce la o stare paradoxală: “dacă nu am inspirație nu scriu/ și acum nu scriu, ci antiscriu/ mereu provoc ceva ce nu mai este/ s-a dus vremea când nu știam ce fac” (MARINESCU, 2003, 43).

Teatralitatea face fondul celor mai multe poeme acum. Angela Marinescu construiește un întreg scenariu în care dinamitează poezia și totodată tot ceea ce se mai poate numi literatură și convenție. Poezia epuizează - trebuie să fie re-dimensionată spațial, deci să capete corp - un corp fizic. În lupta pentru autenticitatea expresiei, poezia rămâne până la urmă o problemă personală, un conflict ireconciliabil al poetei cu sine.

Când vorbim de poezia Angelei Marinescu, vorbim de ceea ce se vede și mai ales de ceea ce se resimte concret, palpabil. Discutăm adică de manifestări poetice ale senzorialului. Acest imaginar funcționează pe mai multe paliere în redarea din punct de vedere al construcției unei poezii a corporalității.

În structură, poezia Angelei Marinescu schimbă mereu imaginile asupra corporalității, mijloacele artistice care îi dau forma. Pe cum avansează, lirica Angelei Marinescu propune o imagine tot mai anti-feminină asupra trupului și mai lipsită de mister. Se poate face o distincție între textele de început în care imaginile corporalității sunt mai compacte și mai dense și textele târzii, în care fragmentaritatea echivalată cu o risipire a elementelor ce țin de corporalitate, propune o imagine a dez-vrăjirii corpului. Prin urmare imaginile pendulează între continuitate și fragmentaritate.

Spațiul este element central, în poezia Angelei Marinescu. Corpul intim devine, pe parcursul poemelor, o lume. Vocea poetică trece de la confesiune și interiorizare a corpului la exteriorizare și expunere. La nivelul stilistic figurile adânci ale materiei poeziei de început, trec spre o poezie a

suprafețelor epidermice. Trupul generic se individualizează, în timp ce materia poetică se concretizează. Imaginea trupului, aproape scoasă dintr-un mit își reorganizează materia informă în direcția umanului, dusă apoi la extrem până la sub-uman în imagini excesive și oximoronice.

Tematic, trei elemente ale corporalității se prelungesc în poezia Angelei Marinescu: erotismul, violența și boala, nu lipsite de o legătură substanțială. Ele se întâlnesc într-un moment de consum total al ființei, în punctul în care corpul devoră poezia, în configurarea unei concepții despre frumusețe.

În ecuația celor trei elemente, boala nu devalorizează ființa - dimpotrivă. Ea este necesară conștientizării trupului. În întreaga poezie a Angelei Marinescu durerea este fundamentală. Boala scade intensitatea afectivă și transformă experiența erotică în barbarie, într-o luptă corp la corp.

Transgresiunea limitei este ceea ce o tentează pe Angela Marinescu. Există în aceste poeme un instinct al ființei poetice legat de sentimentul finalității, care e resimțit ca periculos - poeta are o plăcere pentru acțiune, pentru mișcare, mai mult decât pentru dobândirea obiectului. Plăcerea este aceea de a se situa întotdeauna înaintea exploziei, a nu lăsa lava să erupă. Totul este până la urmă un proces al devenirii, tragic, pentru ființa ce pare să aibă destinul lui Sisif.

Bibliografie

- GRIGURCU, Gheorghe, *Existența poeziei*, Editura Cartea românească, București, 1986.
- MANOLESCU, Nicolae, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*, Editura Aula, Brașov, 2001, vol.I, *Poezia*.
- MARINESCU, Angela, *Blindajul final*, Editura Cartea românească, București, 1981.
- MARINESCU, Angela, *Fugi postmoderne - poeme din ce în ce mai exacte*, Editura Vinea, București, 2000.
- MARINESCU, Angela, *Îmi mănânc versurile*, Editura Vinea, București, 2003.
- MARINESCU, Angela, *Parcul*, Editura Pontica, Constanța, 1991.
- MARINESCU, Angela, *Poeme Albe*, Editura Cartea românească, București, 1978.
- MARINESCU, Angela, *Sânge albastru*, Editura Casa de pariuri literare, București, 2012, ediția a II-a, revăzută.
- MARINESCU, Angela, *Skanderbeg*, Editura Vinea, București, 1998.
- MARINESCU, Angela, *Structura nopții*, Editura Cartea românească, București, 1979.
- MINCU, Marin, *Eseu despre textul poetic II*, Editura Cartea românească, București, 1986.
- ULICI, Laurențiu, *Literatura română contemporană*, Editura Eminescu, București, 1995.

